

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

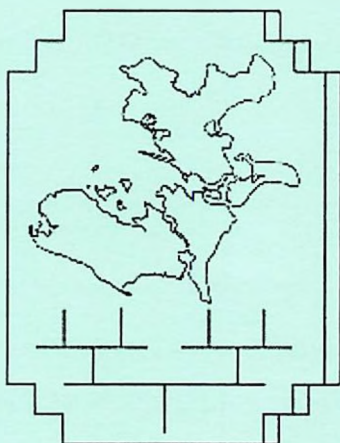
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

R o d d e r n e

Årsskrift 2007

23. Årgang

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

Indholdsfortegnelse

Formandens beretning	1
Mine Bedsteforældre	2
Og Livet gik sin Gang paa Gaarden	10
En beretning fra Bjørnsholm sogn	13
Den Spanske Syge	16
Holmens kirkebøger	17
Fødselsstiftelsen	23
H. C. Andersen og legetøjet	26
Drømmenes udtydning	29
En opskrift fra dengang man havde god tid	31
Foreningens årsregnskab	32

Programmer for sæsonen 2007/2008 findes midt i bladet

Formandens beretning

Foreningens arrangementer i 2006/2007 forløb (næsten) som planlagt.

I marts havde vi - efter generalforsamlingen - foredrag ved Georg Agerby om slægtstavler og -bøger, om hvordan man kommer i gang med opsætningen. Der er mange måder at holde orden på slægten, og sikkert er det - orden skal man have og her var flere gode ideer at hente.

Aprilmødet skulle have været et besøg på "Rudbjerg Lokalhistoriske Arkiv", men måtte desværre aflyses, da der ikke var tilslutning nok.

Vi skulle have lagt ud i den nye sæson med et foredrag om slægter på Lolland-Falster med Tom Stryhn, men desværre måtte han melde afbud på grund af sygdom. Med kort varsel fik vi Erik Skafte, Nykøbing F., til at fortælle om slægtsforskning på Edb og om, hvordan man gebærder sig rundt på Internettet.

På mødet, der blev holdt i oktober, fortalte Grethe Langesø Wich og Lars Skovvang Larsen om egne erfaringer i slægtsforskningen om hvordan de var startet, hvilke arkivalier, der var relevante samt om slægtsforskning i almindelighed.

I november havde vi besøg af Kirsten Lütchen-Lehn, der holdt foredrag om Nykøbings historie, der var baseret på, hvad man kunne få ud af at læse den korrespondance, som Frederiks den II og Christian den IV havde med lensmændene på Nykøbings Slot og som meget handler om befolkningens levevilkår på den tid. Efter foredraget havde vi afslutning på året med julehygge.

Vi startede det nye år med endnu en gang at være i Slægtsforskerrummet (som (til stor skuffelse) nu er flyttet til et nyt lokale i kælderens), hvor Centralbibliotekets nye bibliotekar Henrik Steen Jensen fortalte om nyt inden for slægtsforskning på Internettet, om nye links, ny litteratur, som vi kunne bruge i vor forskning.

Til februar mødet havde vi "indfanget" Bent Jensen, en af "Støvmiderne" fra Saksøbing Lokalhistoriske Arkiv, til et foredrag om Saksøbing - Storkommune - historisk set.

Tak til medlemmerne for godt fremmøde og tak til bestyrelsen for godt samarbejde.

Ina Antonsen, formand

Mine Bedsteforældre: Heinrich & Emilie (Pedersen) Stoltenberg

Hvad jeg kender til disse to ANER, er af nyere dato, da Emilie døde i 1965 og Heinrich i 1971. Mine bedsteforældre har jeg kendt altid!

Det var her - efter min bedstefars død i 1971 -, hvor jeg arvede alle billederne på væggen (og alle dem i skotøjsæsken), at jeg begyndte med at slægtsforske. Jeg var blevet rigtig meget nysgerrig efter at finde ud af, hvor familien egentlig stammede fra. Der var ingen andre i familien, der syntes at være særlig interesserede og der var heller ikke rigtig nogle, der havde megen kendskab til forfædrene (de talte ivertilfælde ikke om dem). De vidste dog, at Jochum Stoltenberg (oldefar) kom fra Marstal på Ærø.

Jeg ved, iflg. deres *SKUDSMÅLSBØGER* (en streng form for anbefaling, fra de pladser de havde, i ældre tider, men som blev afskaffet i 1921, da medhjælperloven trådte i stedet), hvor de har tjent, samt hvilket skudsmål, de har fået.

Emilie Elisabeth Pedersen var født i Øster Ulslev 1892, men kom til Nykøbing F. med sin familie fra Priorskov ved Nagelsti på Lolland i 1895, hvor forældrene havde arbejdet. Herefter blev de fortsat boende i Nykøbing F. Familien havde ellers flyttet noget rundt og havde boet mange forskellige steder på både Falster og Østlolland.

Emilie Pedersen

Emilie var en streng dame, der stædigt holdt på sit og gav samtidig det indtryk videre, at - gik man ind for noget, så opgav man ikke på halvvejen, men fuldførte. Det har hun ivertilfælde altid indprentet mig, igennem hele min barndom, og da jeg på et tidspunkt efter skolen "var i huset" hos fru Ruth Pedersen på Stubbekøbingsvej, havde jeg ikke været der ret længe; før jeg klagede min nød til hende. "Jeg syntes, du skal prøve at blive der et halvt år", sagde hun til mig, "...så kan du altid sige op bagefter, hvis du stadigvæk ikke bryder dig om at være der". Jeg endte med at være der i lidt over 7 måneder, og holdt op fordi fru Pedersen (enkefru Pedersen, som hun var) blev gift igen og flyttede ned omkring Lillebrænde/Maglebrænde? med sine tre børn. Jeg cyklede da alligevel ned og besøgte hende og hendes familien flere gange, og senere, da hun fik en datter, blev denne datter også døbt Jette.

Det har måske været en tort for min bedstemor, som hun har måttet lære at leve med - resten af livet, for princippet med at holde ud, syntes hun nu ikke altid selv at have efterlevet. Da hendes skudsmålsbog kom frem i dagens lys, viste det sig nemlig, hun var "rendt af pladsen" før tiden - pladsen hun havde i Væggerløse - hvorefter hendes mor og madmor var blevet enige om, at hun stoppede - i utide. Hun skulle ellers have været fæstet for et halvt år. Derfor... måske...??

Emilie Pedersen har
 sig fæstet fra 1. Okt. 1908 til 1. Okt. November
 samme år, for en
 månedlig løn af 9 Kr.
 Louise Teltmann

Emilie Pedersen er fæstet
 til Væg. Gr. 1. Okt. 1908
 Rædning fra 23 September til
 1. Okt. 1908 Løn 80 Krone.
 Næsting F.R. 11-9-08
 E. Thomsen

Udflytning til Væggerløse
 den 27/10 08
 E.O. Jørgensen
 1847 Udflytning til Væggerløse
 den 27/10 1908
 E.O. Jørgensen

Da Emilie den 28. Maj
 er gaaet henfra sin
 151. deler er vi blevet
 enige med hende om at
 om at hun flytter.
 Louise Teltmann

Søren Heinrich Stoltenberg blev født i Nykøbing F. i 1889, og havde været ude at tjene flere steder, mest ved landbruget og mest hos gårdmænd i Skelby (på Sydfalster), som det ses af hans skudsmålsbog og ved folketællingerne (FT). Han havde i perioder fisket med sin far (der var sætteskipper) og han blev også taget til marinesoldat efter at have været på session i 1907, da han blev indskrevet i sørullen.

Heinrich Stoltenberg

Lige før 1ste Verdenskrig blev han indkaldt i 1912 til flåden - 1ste Kyst Artilleribatteri - og gjorde tillige tjeneste på kystpanserskibet "Peter Skram" i 7 måneder. Han blev kort tid efter sin hjemsendelse genindkaldt, nu under selve krigen til "Den Danske Sikringsstyrke" med tjeneste på krydseren "Heimdal", og han var lige siden "et varmt og helhjertet" medlem af Marineforeningen i Nykøbing F. og mistede ikke en eneste generalforsamling eller et møde - sådan som jeg husker det.

De blev gift i Nykøbing F. i 1913. Han var 24 og hun 21 år og kun 3 måneder efter fik de deres første datter Ingrid (1913-1998). De fik hurtigt endnu en datter Ellen (1914-2006), som Stoltenberg helst havde set var blevet en dreng. Arbejdskollegerne havde drillet ham med, om ikke han kunne lave drenge?

Efter endt militærtjeneste blev han arbejdsmand i Nykøbing F., og således arbejdede han i 1916 på "Dampmøllen", hvor han fik brugte melsække med hjem, som fru Stoltenberg syede forskellige ting af. Det var småt med stof under og lige efter krigen – også her i 1916 fik de så endelig den længe ventede søn – Leo, der desværre døde, kun 3 år gl. af "Den spanske Syge".

Stoltenberg var ansat hos "Støvler og Skæg" (entreprenør Qvist) i 1921, hvor han var brolægger og har siddet på hug, svedende og omgivet af trafik - med fliser og brosten i mange år i Nykøbing F.

Brolæggersjakket på Højbroen

Han var ansat her i en årrække, for i 1927/1928, havde både Ingrid og Ellen fået 5,00 kr. af Qvist i konfirmationsgave.

Qvist havde også entreprisen på Højbroen, hvor Stoltenberg bl.a. var med til brolægningssarbejdet ved det store gennembrud mellem Østerbro og selve byen. Broen blev indviet i 1928 og går over jernbanen fra Nygade til Grønsundsvej. Før Højbroens tid, var der overgang med bomme ved Gasværksvej (som nu helt er forsvundet).

I en periode på 4 måneder i efteråret 1922 var han ude at sejle som matros i indenrigsfart med skibet "Leda", der havde hjemsted i Nykøbing F. Der har måske ikke været noget brolægningssarbejde i dette efterår?

Senere har han - *også som brolægger* - været ansat i entreprenørfirmaet "Laur. Laursen".

Da der i 1950 var en ledig plads som brovagt på "Christian den Niendes Bro" mellem Nykøbing og Lolland, søgte han blandt 101 ansøgere og fik stillingen. Han var ansat i ca. 9 år, hvorefter han gik af på grund af alder. I dag er broen nedlagt (tilligemed jernbanebroen) da begge broer blev for små til at klare den voksende trafik og er nu erstattet af "Frederik den Niendes Bro", en kombineret jernbane- og vejbro lidt længere syd for den gamle. Denne nye bro blev et led i "Fugleflugtslinien" fra et sted i begyndelsen af 1960'erne. Den gamle bro blev nedrevet i 1964 og havde således nået at eksistere i hen ved små 100 år.

"Christian den Niendes Bro" var blevet påbegyndt i 1866 og allerede den 4. Juli 1867 kl. 2 om eftermiddagen blev den indviet med selveste Kongen som æresgæst og et kæmpe opbud af andre betydelige personer og ca. 20.000 mennesker, der også var mødt op for at deltage i festlighederne. Stoltenbergs mor Anna Balsløv var 10 år på dette tidspunkt - og hende og hendes familie (bl.a. også hendes brødre Christian, der netop havde 14 års fødselsdag på denne dag og Theodor på 12 år) har da nok også deltaget i al den festivitas, der har været.

Chr. IX Bro

Da Stoltenberg blev ansat på "Christian den Niendes Bro", var han også meget beæret og stolt over at kunne gå i "familiens fodspor", da også hans morbroder Theodor Balsløv havde været brovagt samme sted. Det havde altid været et stort ønske for ham at komme til at arbejde på broen og som 60-årig lykkedes det så endeligt.

Jobbet som brovagt var lidt af en retrætepost, da også Theodor først var blevet ansat på sine "gamle dage", men ... mens Theodor måtte gå af på grund af sygdom, så blev Stoltenberg altså ved til han faldt for aldersgrænsen ved sit fyldte 70. år. Han nåede som sagt at have haft sin daglige gang på broen i knapt 9 år og havde lært mange mennesker at kende - han var en kendt og meget afholdt person af alle de mennesker, som han kom i kontakt med. "Han kunde måske godt være blevet ved lidt endnu", var der mange, der sagde, ...men som han selv sagde: "Det er bedre at gå selv frem for at blive smidt ud".

Alle de år, hvor han arbejdede på "Broen" fyldte også meget mere i hans liv, end hele den tid han havde haft - først som arbejdsmand og senere som brolægger - tilsammen.

I tiden som brovagt oplevede han også nogle dramatiske episoder, som dengang da en nykøbingenser kørte ud over broklappen og druknede og en anden gang da et par heste løb over klappen og druknede.

Da jeg var barn, cyklede jeg fra Tietgensvej om eftermiddagen til broen med kaffe i termoflasken og den tit hjemmebagte kage (eller måske "bare" franskrød med ost) i madkassen, når han var på vagt. Skulle broen åbnes for gennemsejling fik jeg som reglen altid lov til at komme med ud på svingbroen (den var 40 meter lang) og herude stod jeg og følte mig enormt meget vigtig.

Zhingenberg og Larsen var to andre brovagter, der på samme tid som Stoltenberg, deltes om vagterne. De skiftedes også til at have tilkaldevagt på søn- og helligdage - samt om natten. Stoltenberg kunne blive kaldt op om natten, når der skulle skibe gennem broen. Men som reglen var de varslet på forhånd. Der var noget mere trafik i Nykøbingens havn "i de gode gamle dage", med ind- og udlosning af alle skibene.

De steder i Nykøbing F., hvor han arbejdede, enten som almindelig arbejdsmand, brolægger eller i den periode, hvor han var på broen, har han aldrig været længere væk end, han næsten altid kom hjem i frokosten, hvor der blev serveret varm mad til middag. Maden stod altid klar på middagsbordet, når han trådte ind ad døren lidt over kl. 12.00 og satte sig til rette. Når middagen var overstået, skulle han lige have sig en halv times middagslur på "divaneseren", men lidt før kl. 13.00 cyklede han igen tilbage til arbejdet. Han rørte *aldrig* en finger i hjemmet. Det var fru Stoltenbergs domæne.

Nykøbing F. var før i tiden et provinsielt samfund, hvor alle kendte hinanden og hans stilling på broen gjorde også (som tidligere nævnt), at alle kendte - specielt - ham. Hans arbejde gav ham en stor berøringsflade med mange af Nykøbing F.s borgere. Det mærkede jeg selv, når jeg var ude rundt omkring og de fik at vide, hvem jeg var, og hvor jeg kom fra, så kendte de alle sammen min bedstefar - fra broen!

Jette Stoltenberg
Hallingparken 7,6.4
2660 Brøndby Strand
E-Mail: jetestoltenberg@brnet.dk

... og Livet gik sin Gang paa Gaarden ...

Farmor og pigen var tidligt oppe om morgenen og malke. Efter malkningen gik pigen ind og lavede morgenmad. Farmor gav kalve og svin. Farfar og karlen fodrede, rensede i staldene og striglede hestene. Så mødtes de ved morgenbordet, og gik derefter hver til sit.

Godt hjulpet af pigen gik farmor i gang med sine mange gøremål. Om foråret var der meget arbejde med at sikre den nye bestand af fjerkræ. Skrukhønsene skulle tages af rederne, æggene skulle stænkes med vand for at kyllingerne lettere kunne komme ud af æggene. Gæs og ænder blev fænget ud, inden de blev sluppet løs. Farmor ville sikre sig, at de ikke lagde deres æg uden for hendes rækkevidde. Gæssene lå og rugede inde i bryggerset. Der stod en stor kasse med flere rum i, og der var låg på. I siden af kassen var skåret nogle huller store nok til at gæssene kunne få luft og af og til stikke hovedet udenfor. Gik man forbi, kunne det ske, at de nippede en i benene, og det gjorde forbistret ondt.

Køkkenhaven skulle sås til, blomsterhaven passes og hertil kom alt det daglige arbejde. Der skulle sys og stoppes, syltes, bages, brygges øl og slagtes. Foruden gammeløllet bryggede hun også dagligtøl. Altid var hun travlt optaget.

Farfar passede sine dyr og markerne sammen med karlen. Og jævnligt kørte han en tur til Nakskov for at gøre indkøb. Så spændte han sin røde vallak, "Hindenburg" hed han, for den lille opskårne vogn. På ladet bag agestolen havde han anbragt tre-fire tønder korn og foder til hesten. Kornet solgte han til købmanden.

Ole havde en dag fået lov til at køre med på en sådan tur til byen. Det var spændende og dejligt at sidde der og putte sig nedenunder forlæderet og mærke varmen fra farfar. At sidde og snuse til duftene fra Hindenburg, når han løftede halen og slap lidt luft ud eller afleverede en lang række dampende hestepærer, nød han. For en dreng, der voksede op på landet, var disse dufte ikke ubehagelige, de ligesom hørte med til livet på landet.

Da de kom ind til byen, kørte de ind i en af de store købmandsgårde. Gårdskarlen kom og tog imod, spændte hesten fra og fodrede den med det medbragte foder. Han læssede kornet af, tog en prøve af det og afleverede den til købmanden. Han målte den Hollandske vægt, lugtede til det og bedømte dets kvalitet og de enedes om prisen. På andre ture kørte han med to heste og den store fjedervogn, så kunne han have 15-20 td. med. Farfar havde en dosmerseddel med hjemmefra. Den blev afleveret til en af kommisserne, der sørgede for ekspeditionen og anbragte varen i vognen.

I købmandsgården var der opholdsstue, hvor kunderne kunne varme sig lidt efter køreturen. På bordet stod en stor ølkande og krus, som de frit kunne drikke af. Også tobaksdåsen stod fremme, så de kunne stoppe deres piber. Var der gjort større handel, kunne det ske, at købmanden gav både snaps og cigar. Og der var altid et kræmmerhus bolcher med i kurven. Så gik de en tur i byen for at gøre de nødvendige indkøb. Alt det, de ikke kunne købe hos høkeren derhjemme. Det kunne være tøj, apotekervarer, varer fra materialisten, humle, gær, malt og meget andet.

Ole nød disse ture med farfar. De mødte mange mennesker og fik en hyggelig sludder, og farfar måtte gøre rede for, hvad det var for en lille fyr, han havde med i dag. Og det kunne ske, at der vankede et eller andet stykke nyt tøj. Hvis det skete, havde dagen været særdeles vellykket.

På disse ture ind til byen traf de tit mange af oplandets andre gårdmænd. Så gik snakken livligt. Og det kunne ske, at nogle af dem fik lidt for meget inden for vesten. Men det var der også råd for. Gårdskarlen kendte dem. Han fik dem anbragt på vognen, spændte hestene for, bandt linerne om lygteholderen og førte køretøjet ud gennem porten. Så slog han et skrald med pishen, og hestene fandt selv vejen hjem. Den største ulempe ved det arrangement var, når hestene nærmede sig gården. Så var de tilbøjelige til at skære hjørnerne, og ved indkørslerne til mange gårde, var der stillet et par stor sten for at markere dem, og så skete det, at hjulene ramte disse sten. I bedste fald vågnede manden, men det kunne også hænde, at vognen væltede. Og så var fanden løs. Hvad ville de ikke sige alle sammen?

På gården var der ingen anden drivkraft end hestene. Derfor havde man lavet en hesteomgang ude i gården. Det var en lang tyk stang med nogle kamhjul i den ene ende forbundet til en aksel, som førte ind i laden. Og ved hjælp af nogle anordninger kunne man så udnytte den kraft, der kom ud af systemet, når man spændte en hest for stangen ude i gården. "Hindenburg" blev gerne brugt til dette arbejde. Han var stor og stærk og klog. Og når Ole kom på besøg på gården, gik han tit og drev på den store hest med en lille kæp.

Der skulle en hvis fart på for at holde maskineriet i det rette tempo. Det var et trivielt arbejde for både hest og dreng, og det hændte ofte, at tempoet dalede. Men så åbnede manden, der stod inde ved maskinen, en lem i væggen og råbte: "Mere fart!". Og "Hindenburg" reagerede omgående og satte straks farten op. Det var Ole glad for, han nænnede ikke at slå den dejlige hest.

"Hindenburg" fik en krank skæbne. Onkel Gustav skulle en dag køre til mølle for at få malet korn. Han havde spændt "Hindenburg" for, hvad han ikke måtte. Det var farfars kørehest, og ham måtte de andre ikke bruge til det. Men Gustav havde trodset forbudet. Da han kom til møllen, kørte han ind i porten for at læsse kornet af. Under arbejdet hermed støjede det voldsomt oppe på loftet lige over "Hindenburg". Han blev urolig, rejste sig på bagbenene og slog hovedet op i en bjælke, så voldsomt, at han faldt om og var død. Da farfar fik det at vide, blev han meget vred og skældte ud. Og Ole græd. Han skulle ikke mere se det dejlige dyr.

S.P. Jensen: "Fars Bog"
www.danbbs.dk/~spjensen/farsbog.doc

En beretning fra Bjørnsholm sogn.

Lisbeth Christensen
Skovvænget 28, Guldborg

I min søgen efter aner er jeg havnet på Livø i Limfjorden.

Min forfader er Troels Madsen på Søndergård.

Mens jeg studerede kirkebogen, stødte jeg på mærkelige oplysninger, som jeg vil fortælle om, men først lidt om Livø.

Livø.

I et værk fra 1600-tallet fortælles det, at Livø var bevokset med hasselskov, der kastede så mange nødder af sig, at man kunne samle dem i store mængder, og at der endda var rigeligt til at fede nogle hundrede svin, og når der var hasselskov, ved man, at der også var egeskov.

Med undtagelse af korte perioder hørte Livø under Bjørnsholm i næsten 300 år, og øen blev delt mellem to fæstegårde - Nørregård og Søndergård.

En studehandler og studefeder ved navn Anders Mortensen Kjærulf residerede på Bjørnsholm i slutningen af 1600-tallet. Man må formode, at det ikke har været helt ringe at være fæster på Livø, for hvad de ikke kunne få fra landbruget, kunne de få fra skoven i form af hasselnødder eller ved at sende svin på olden. Dertil kom dyrelivet, der altid har været rigt på øen. Endelig var der fiskeriet, og Limfjorden bugnede dengang af sild og ål.

Ja, vi ved, at fæsterne en overgang var så velhavende, at deres herskab på Bjørnsholm skyldte dem penge for stude, som de havde leveret. Altså, var der kvægopræt på øen.

En anden historie fortæller os, at der tillige var hesteopræt på Livø. Det var den ene af fæsterne ved navn Poul Pedersen, der boede på øen omkring 1770. Han havde solgt nogle heste, som han skulle have til fastlandet. Båden var for lille til, at man kunne have hestene om bord, så de måtte svømme bagefter.

Da Poul Pedersen var kommet et stykke ud, hvor vandet blev koldere, ville hestene op i båden, og Poul Pedersen undgik druknedøden ved at slå hestene væk med årerne. Alle slap med livet i behold, for hestene vendte om og svømmede tilbage til Livø. Fæster Poul Pedersen vendte også om, men om det siden lykkedes ham at få hestene over til fastlandet, melder historien ikke noget om.

Nørregård.

Troels Madsen kom ud at tjene, da han var 14 år. Han fik plads hos Poul Pedersen og Johanne Nielsdatter, som fæstede Nørregård på Livø af Bjørnsholm gods.

Der var 10 tjenestefolk på gården, hvoraf Troels var den yngste dreng. Poul havde 2 døtre af første ægteskab med Karen Hansdatter. De var 22 og 25 år og boede hjemme. Desuden boede første kones bror, Niels Hansen, som var vanfør, også på gården.

Materielt gik det godt for Poul Pedersen, hvilket man kan se af de mange tjenestefolk, der var ansat, men familiemæssigt så det ikke så godt ud!

Poul Pedersen og Johanne Nielsdatter blev gift i slutningen af 1760'erne.

I 1770 døbes Poul Pedersens barn, Karen og ugen efter dør hun.

I 1771 døbes Poul Pedersens barn Niels - 2 måneder efter dør han

I 1772 begravnes Poul Pedersens barn 18 dage gammel.

På dette tidspunkt tog Poul Pedersen et individ i kost og pleje, nemlig Mandrup Deichmann, mod en ugentlig betaling af 4 mark. Han var tidligere tolder i Ålborg og købmand i Norge. Han var der til 1774, hvor han døde 61 år gammel.

I 1773 begravnes Poul Pedersens pigebarn 3 dage gammel.

I 1774 begravnes Poul Pedersens barn Peder 8 dage gammel.

I 1775 begravnes Poul Pedersens barn Dorthe 11 dage gammel.

I 1782 begravnes Poul Pedersens barn Karen 3 dage gammel.

I 1784 begravnes Poul Pedersens dødfødte pigebarn

I alt 8 gange møder Johanne Nielsdatter op i kirken efter fødsler, men uden et eneste barn!

Den 4. maj 1791 begravnes Poul Pedersen af Livland, 57 år gammel. Enken har imidlertid hurtigt trøstet sig over tabet af manden, for allerede 5. juni 1791 gifter hun sig med Jens Andersen, der går ind i fæstet af gården. Han er 28 år, men ægteskabet bliver kortvarigt. Den 11. nov. 1792 begravnes Johanne Nielsdatter, 48 år gammel.

Jens er nødt til at have en kone på gården, derfor gifter han sig allerede den 8. feb. 1793 med Anne Hansdatter, køkkenpige på Bjørnsholm.

Den 15. dec. 1793 begravnes Jens Andersens dødfødte søn.

Den 21. feb. 1796 begravnes Jens Andersens dødfødte pigebarn.

Den 22. okt. 1797 begravnes Jens Andersens datter Johanne, 3 uger gammel.

De får altså heller ingen børn, som overlever! Men med bedriften går det godt. I 1807 kan man på Rentekammeret se en ansøgning om at brænde brændevin til eget brug. Den var fra Jens Andersen og Troels Madsen på Livø. De to gårdmænd har været om sig for ikke at give unødige penge ud, men de ville dog nødigt undvære den daglige snaps.

De fik afslag på ansøgningen!

I november 1811 kan man i Bjørnsholms regnskaber se en post på 160 Rdl., der er betalt gårdfæster Jens Andersen af Livø på tilgodehavende for stude.

Den 4. Jul. 1823 dør Anne Hansdatter, 65 år.

Den 24 Jul. 1823 dør Jens Andersen, 60 år.

Jens Christensen Liv er 1823-26 den sidste fæster på Nørregård.

Litteratur:

Livøs historie i korte træk samlet af Harald Leth

Helge Qvistorff: Livø

A. Spanggård: Livø

Kirkebøger for Bjørnsholm sogn 1709-1913.

Folketællinger for Bjørnsholm sogn 1787, 1801.

Den Spanske Syge

Da første Verdenskrig sluttede, kom "Den Spanske Syge", der kostede så mange livet. Mange rundt om i både by og på land blev ramt af sygdommen. Venner, familie eller bare nogle man kendte. Man så tit og ofte de sorte hestetrukne ligvogne.

"Den Spanske Syge" (en epidemi) raserede i 1918. Sygdommen kostede mere end 50 millioner mennesker livet. Her i blandt 14.000 danskere. På få måneder spredte sygdommen sig fra Europa over hele Nordamerika og Asien. Selv ikke Alaskas vildmarker eller de fjerneste Stillehavs øer gik fri, og sygdommen havde dermed karakter af en pandemi.

Epidemien fik navnet "Den Spanske Syge" idet Spanien var en af de få lande der ikke deltog i første Verdenskrig, og derfor ikke havde særlig streng presse censur. Af den grund blev de første tilfælde af sygdommen rapporteret fra Spanien, på trods af, at sygdommen sandsynligvis startede et helt andet sted.

Det uhyggelige ved "Den Spanske Syge" var, at dens dødsopfre var velernærede mennesker i deres bedste alder. Mange ofre var i alderen mellem 15 - 45 år, hvilket afviger fra det normale mønster ved influenza-epidemier, hvor det normalt er de svagelige, gamle eller helt små børn, der bukker under. I 1918 eksisterede der ingen lægemidler, der kunne bekæmpe influenzavirus. Der fandtes heller ingen form for vacciner. Den eneste måde man kunne forsøge at forhindre, at smitten spredte sig yderligere, var ved at holde skoler, teatre og biografteatre, hvor mange mennesker mødtes, lukket.

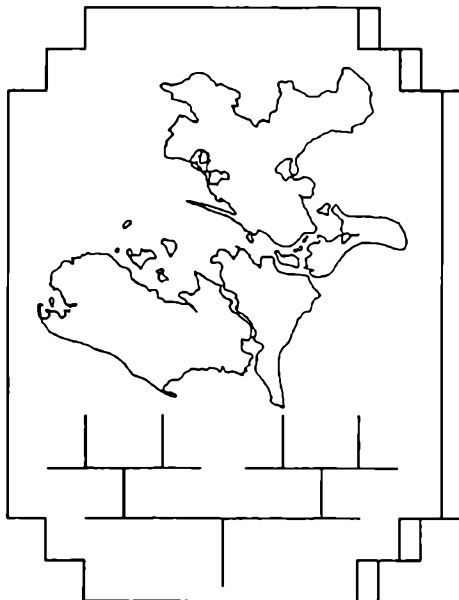
For få år siden lykkedes det forskere at identificere den virustype, der forårsagede "Den Spanske Syge". Da sygdommen hærgede, var en fremsynet læge så fornuftig at konservere lungevæv fra en ung soldat, som var blevet offer for "Den Spanske Syge", i formalin.

Først 84 år senere rådede forskningen over de nødvendige teknikker, der gjorde det muligt at kortlægge virusets gensækvens. To uafhængige amerikanske forskningsgrupper kunne dermed vise, at der var tale om en fugleinfluenza, der på mange måder ligner den fugleinfluenza, der spredtes i Asien i begyndelsen af 2000'erne og som hærger rundt om i Verden i dag.

P R O G R A M 2007/2008

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR

STORSTRØMS AMT

*Velkommen til en ny sæson
med spændende foredrag*

2007

Lørdag den 8. september kl. 13.00

Inge Bundsgaard, arkivchef for LAS, vil fortælle om de fattiges kår, rettigheder og pligter set i forhold til det offentlige fattigvæsen fra slutningen af 1700-tallet. Hvilken retsstilling havde de fattige og hjælpeløse?

Lørdag den 20. oktober kl. 13.00

Ib Walbum vil i dette foredrag fortælle om Handskemagerbanden, der huserede fra ca. 1840-1851. Banden bestod af handskemager Hans Jacob Mortensen, tømrer Mads Vignæs, skomager Morten Baad og husmand Mads Heden. De stjal om natten den 22. marts 1851 fra gårdmand Johansen i Stødby, Tillitse, hvor de forinden havde dræbt ægteparret og deres to tjenestepiger.

Lørdag den 24. november kl. 13.00

”Jul i Slot og Vraa”

Foredrag ved naturvejleder Anne Elmer, der giver et indblik i samspillet mellem vores jul i 2006 og julen på herregårdene på den tid da juletræ, julepynt og vore højtelskede julesalmer var nymodens påfund.

Jul på herregårdene var præget af travlhed og hårdt arbejde. Nogle herregårde havde tillige et stort gæstebud, hvor ”herskab og tjenestefolk” så frem til den med en blanding af glæde og gru.

Efter foredraget holder vi julehygge.

Tid og sted:

Foredragene afholdes, hvis ikke andet er anført, lørdage kl. 13.00 på ”Det Gamle Bibliotek”, Rosenvænget 17, Nykøbing F.

Kontingent:

Kr. 170,00 for enkeltpersoner, kr. 220,00 for ægtepar, kr.75,00 for biblioteker/arkiver og kr. 30,00 for gæstekort.

Foredragene er åbne for alle interesserede. Medbring selv drikkevarer til pausen.

Husk! Navneskilt ved møderne. ”Bøde” på kr.5,00 opkræves.

2008

Lørdag den 19. januar kl. 13.00

Kaj Dreijer, (foreningens eget medlem) vil fortælle om Radartårnet på Gedser Odde, der led en sørgelig skæbne ved at blive revet ned i 2007, trods ihærdige forsøg på at bevare det.

Lørdag den 16. februar kl. 13.00

Vi "bytter aner" og tager emner op, som vi kan hjælpe hinanden med. Gode forslag og erfaringer bliver

Lørdag den 15. marts kl. 13.00

Generalforsamling

Herefter foredrag ved **Heidi Pfeffer** (Nakskov Lokalarkiv), hvor hun vil fortælle om de forskellige typer af Kommunearkiver, som findes i kilometervis og som kan fortælle historie i protokollerne om ægteskaber, børn født uden for ægteskab, skoleprotokoller og meget mere. Virkelig gode oplysninger for slægtsforskeren.

Resterende ældre årgange af "Rødderne" til og med årgang 2003 sælges (så længe lager haves) for kr. 15,00 pr. stk. Nyere årgange 2004-2006 sælges for kr. 30,00 pr. stk.

Ret til ændringer forbeholdes

Slægtshistorisk Forening for Storstrøms Amts bestyrelse:

Bestyrelse:

Ina Antonsen (fmd.)

Nykøbingvej 65, 4883 Eskilstrup, tlf. 54 43 64 28

e-mail: inboge@mail.tele.dk

Nanna Nielsen (næstfmd.)

Grønlandsvej 9, 4800 Nykøbing F., tlf. 54 82 24 19

e-mail: nani@pc.dk

Børge Antonsen (kass.),

Nykøbingvej 65, 4863 Eskilstrup, tlf. 54 43 64 28

e-mail: inboge@mail.tele.dk

Erik Dyrborg (sekr.),

Gøgeurtevej 11, Marielyst, 4873 Væggerløse, tlf. 54 13 64 01

e-mail: erik.dyrborg@mail.tele.dk

Øvrige bestyrelsesmedlemmer og suppleanter:

Lisbeth Christensen

Skovvænget 28, 4862 Guldborg, tlf. 54 77 01 96

Kjeld Boesen

Egevænget 13, 4800 Nykøbing F., tlf. 54 85 25 28

e-mail: tk.boesen@adr.dk

Jette Stoltenberg

Hallingparken 7, 6., 2660 Brøndby Strand, tlf. 43 73 04 02

e-mail: jettestoltenberg@brnet.dk

Grethe Bruun Jensen (sup),

Sølet 5, 4871 Horbelev, tlf. 54 44 52 87

e-mail: skafte@image.dk

Tove Boesen (sup.)

Egevænget 13, 4800 Nykøbing F., tlf. 54 85 25 28

e-mail: tk.boesen@adr.dk

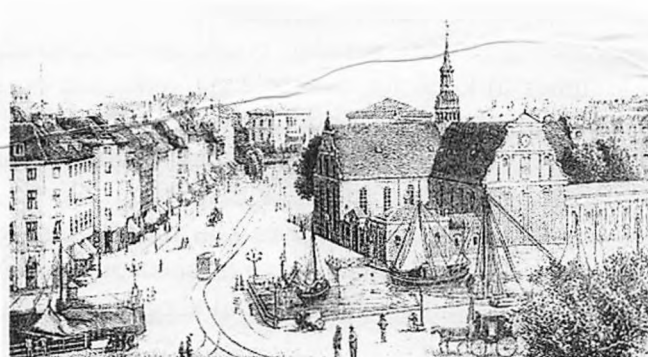
Arne Heyn (rev.)

Hamburgskovvej 32, Sundby, 4800 Nykøbing F. tlf. 54 86 10 29

Karen M. Larsen (rev. sup.),

Krårup Møllevej 5, 4990 Sakskøbing, tlf. 54 77 94 03

Holmens kirkebøger

Tirsdag d. 10. september 2002 var en skelsættende dag i Holmens kirkes historie. Den dag blev Holmens kirkebøger for første gang ført i "Den nye kirkebog" (DNK), den landsdækkende elektroniske database.

De første sogne overgik til DNK i 2001, og alle skal være over gået i 2004. Dét, der gør dagen særlig skelsættende for Holmens kirke, er imidlertid, at den ældst bevarede kirkebog øst for Storebælt er Bremerholms kirkebog. Den er begyndt i 1617 samtidig med kirkens grundlæggelse. Fra 23. november 1617 til 9. september 2002, dvs. i næsten 400 år, er der altså skrevet i kirkebøger i Holmens Kirke.

Nu tages personoplysningerne ind på kordegnens computer og overføres til DNK databasen. Vemodigt – ja, men en nødvendig modernisering af kirkebogsføringen og en spændende ny arbejdsopgave.

Ministerialbøgerne

Christian IV bestemte i 1645/46, at der overalt i Danmark skulle føres kirkebøger. Derved fik man et bedre grundlag for skatteopkrævning. Den civile personregistrering i Danmark foregår hos landets ca. 1400 ministerial-bogsførere, der er kordegne eller præster. Det er oplysningerne i ministerial-bogen, der er de officielle og retsgyldige.

Alle fødsler og dødsfald skrives i en ministerialbog.

Ansvar for den civile registrering betyder, at alle der uanset religiøs eller social baggrund kommer til kontoret, skal føle sig velkomne og skal have en ordentlig behandling med respekt for deres tro og baggrund.

Som grundlag for al personregistrering i Danmark er ministerialbøgerne omgærdet med mange sikkerhedsbestemmelser. Dem bliver der ikke slækket på ved overgangen til DNK. Det er kun ministerialbogsførerne, der har adgang til bøgerne, og de er pålagt dyb tavshedspligt om indholdet. Der er mange historiske oplysninger, ikke kun til slægtsforskning, at hente i kirkebøgerne.

Tager man f.eks. en 1800-tals kirkebog, ser man, mange voksne slet ikke blev 60 år. Et andet aspekt af samfundets udvikling ses af folks stillingsbetegnelse. F.eks. dukker maskinførere op i 50'ernes kirkebøger, mens kaffejomfruer og koksopbærere forsvinder. Og i de sidste 20 år kan IT-branchens fremkomst aflæses i kirkebøgerne, ligesom de engelsk-amerikanske stillingsbetegnelser.

Bremerholmens kirkebog 1617-1639

Den skindindbundne bog er 32,7 cm høj, 22,5 cm bred og 6,6 cm tyk.

På for- og bagsiden er skindet præget med stiliserede rankeslyng, der er anbragt i geometriske mønstre.

Oprindeligt har den været lukket med bændler eller måske spænder. Vandmærkerne og bogens blade har desværre ikke kunnet identificeres. Det siger noget om papirets kvalitet, at bladene i dag næsten alle er ubeskadigede. Blækket er ligeledes af god kvalitet, så det er ikke det, men 1600-tals skriften, der gør nogle af indførelserne svære at læse. Manden bag skriften var sognepræsten, magister Anders Mikkelsen, Aalborg.

Først og fremmest indeholder den fortegnelser over trolovede/viede og over døbte. Dertil kommer en fortegnelse over dem, der fik offentlig absolution, dvs. syndsforladelse. Men i en tid, hvor protokoller var dyre, har man også brugt den til at indføre afskrifter af vigtige dokumenter som kirkens og skolens fundatser.

Bremerholmens kirkebog 1617-1639 (årstallet påført senere)

Efter at bogen ikke mere var i brug som kirkebog over trolovelser og døbte, har man fundet den frem igen i 1666 og indført kopier af dokumenter i forbindelse med ansættelse af skibspræster og oplysninger om en række ægteskabs-mæglinger. Hvorfor lade godt papir være ubrugt.

Fortegnelser over trolovede, døbte og offentlig absolution viser en menighed, der bestod af mange småkårsfolk og tyende, og hvor søfolks landlov ca. ni måneder senere kunne få følger, der kom i kirkebogen. Den allerførste indførelse skete søndag 23. november 1617, ugedagen efter den midlertidige kirkes indvielse 16. november. Da trolovedes skibstømmermand Poul Frandsøn Stralsund med Ursula Dichsdatter, der boede ved siden af *"Iver Poulssøns boder i Vingårdsstræde"*.

På den tid fandt såvel trolovelse som vielse sted i kirken under medvirken af en præst. Trolovelserne indførtes derfor i kirkebogen, mens oplysning om vielsen blev tilføjet, når den havde fundet sted. For Poul og Ursulas vedkommende skete det omtrent et år senere, 1. november 1618. Tre dage efter den første trolovelse i kirken, blev det første barn "*Chrisnet*" dvs. døbt, med navnet Birgite. Her var der imidlertid komplikationer, for forældrene, bådsmand Oluf Lauridssøn og Margrete Hansdatter i Endeløsestræde "*var hverken trolovet eller viet*" Så Thorkild Gullissøn og Søren Marquorssøn måtte indestå for, "*at så snart hun går i kirke, skal han lade sig forlove og vie med hende*".

Herved undgik parret åbenbart offentlig absolution, dvs. syndsforladelse. Trolovelsen skete hjemme hos præsten den 11. februar 1618.

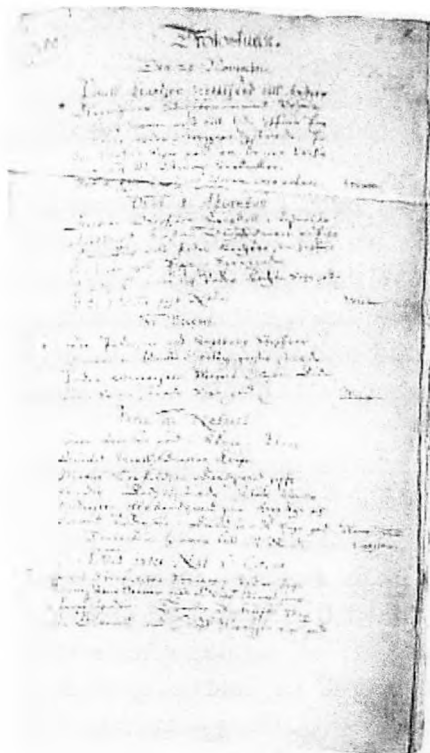
I trolovelsesfortegnelsen er tilføjet, at deres "*barn var det allerførste som blev døbt på Holmen*".

Børn født uden for ægteskab var imidlertid meget almindeligt. Der er næppe en side i kirkebogens fortegnelse over døbte, hvor der ikke er et eller flere børn, der kom til verden fordi – som det hed – moderen var blevet besøvet.

I 1623 oplyses således om Oline Bernsdatter, at hun var født i Sønderborg og besøvet i Helsingør af en bøsseskytte Oluf, der nu var på Ostindienrejse. Hun boede i Kattesund og sønnen blev døbt Peder.

I 1624 måtte jordemoderen Maren Hanses (dvs. gift med Hans) hjemmedøbe en lille pige, Marene. Moderen, Kirstine Mikkelsdatter fra Halland tjente hos Povl Mortenssøn i Lille Kirkestræde og var blevet besøvet af en skibskarls ved navn Mikkell.

I det hele taget har hjemmedøb ofte været nødvendigt, og ofte har jordemoderen måtte klare det. Undertiden nåede præsten dog frem, som det skete 26. januar 1618, hvor præsten noterede, at jeg "*om aftenen var opkaldet af min seng*" for at tage til Peder Hvidtfeldstræde og hjemmedøbe "*for skrøbelighed*" Christen Simonssøns datter Kirstine.

Opslag i Bremerholmens kirkebog 1617 – 1639

Selv om et barn ved fødslen havde været livs-kraftigt nok til at blive døbt i en kirke, kunne det stadig dø.

I 1635 fik Bodil Pedersdatter offentlig syndsforladelse, fordi hun er blevet besøvet af Frantz Nielssøn. Barnet var blevet døbt Niels i Vor Frue kirke, men er i dag "begravet på den nye kirkegård uden Nørre Port". Kirkegården lå ved Sctedamssøen og findes ikke mere.

Det var ikke kun søfolk på landlov, der var årsag til børn født uden for ægteskab. Også det forhold, at manden var længe væk, kunne friste den hjemmenværende hustru over evne.

I efteråret 1629 fik Dorethe døbt sit barn. Barnets navn er ikke noteret, det blev vel glemt, for andet, der skulle indføres. Hendes mand var nemlig sejlet af sted 16. august 1628 *"og kom han ikke hjem før 1629 den 7. juli. Og den 7. oktober 1629 gik hun i barselsseng"*. I øvrigt er manden – noget letsindigt synes man – igen på langfart. For en sjælden gangs skyld får vi i øvrigt her nævnt barnets fødselsdag – eller er det dåbsdagen, der noteres?

Til forskel fra de "uægte" børn, er oplysningerne for børn født i ægteskab meget summariske. Her har det været nok med faderens navn og barnets fornavn. Efternavnet gav dermed sig selv, det var blot hæftet søn eller datter til faderens fornavn. En stor forskel fra vore dages kirkebøger, hvor moderen er den, der altid indføres som den første, og hvor børnene som oftest ikke kun får et fornavn og efternavn, men indtil flere mellemnavne.

Den sidste fortegnelse i kirkebogen er fortegnelsen over offentlig syndsforladelse, og som det er fremgået, er det først og fremmest samleje mellem ugifte, der er anledningen. Der er dog omtalt enkelte andre forhold. Således er Jacob Hanssøn Børks forseelse i 1637, at han "Skammelig taler sin moder til", mens Laurits Mogenssøn Findvig i 1634 har følgende synderegister: " 3. søndag efter Trinitatis var til Guds bord (dvs. alters), samme dag drak sig fuld, slog vinduer ud, kom i Truncken (dvs. fængsel), blev benådet Skt. Hans aften, Skt. Hans dag atter fuld og på gaden slog Gregers Mikkels søns barn."

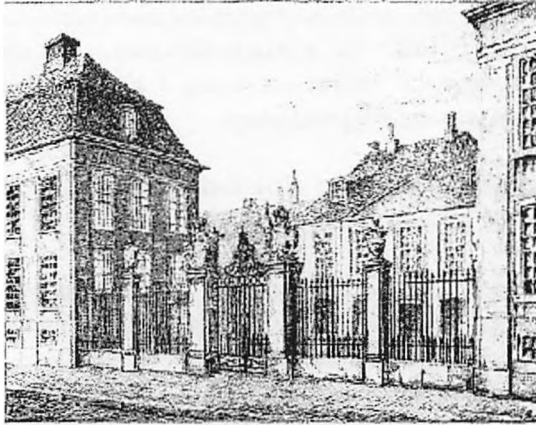
Med den nye indførelse af data i DNK må man sige det bliver kedelig læsning for dem, som kommer efter os.

*Af Hanne Dahlerup Koch, (Ankerkæden, Hilsen fra Holmens kirke 79.
årgang nr. 3)*

Sakset fra SLÆGT & STAVN, 22. årgang, Nr. 3 - August 2003

Fødselsstiftelsen:

Uægte børn

Frederiks Hospital mod Amaliegade

Det kongelige **Frederiks Hospital** var Danmarks første hospital og blev oprettet af Kong Frederik V

Bygningerne, der er beliggende i Bredgade (København) - rummer i dag Kunstindustrimuseet - blev tegnet og opført af Eigtved 1752-1757 (Eigtved døde i 1754).

Det blev drevet som en selvejende institution med det formål at yde ubemidlede patienter fri kur og pleje. 1910 nedlagdes hospitalet ved oprettelsen af Rigshospitalet. Administrativt henhørte **Frederiks Hospital** indtil 1848 under danske kancelli, 1848-1871 under justitsministeriet og derefter under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsministeriet.

Fødselsstiftelsen var en del af Frederiks Hospital i tiden 1759-1787.

Fødselsstiftelsen var en institution, hvor ugifte kvinder kunne føde uden at opgive hverken deres eget eller faderens navn til myndighederne. **Fødselsstiftelsen** blev oprettet i 1759 og afløste et såkaldt "frit" jordemoderhus, som lå i Gothersgade 1750 - 1759. Med oprettelsen håbede man på, man kunne komme "Barnefødsel i Dølgemaal" til livs.

I begyndelsen havde **Fødselsstiftelsen** (under navnet "Jordmoderhuset" eller "Fødselshuset") til huse i jordmoder Inge Petersens ejendom i Gothersgade. Da Inge Petersen døde i 1759, blev anstalten flyttet ind på Frederiks Hospital, der var blevet oprettet i 1756. I 1787 fik **Fødselsstiftelsen** sine egne bygninger i Amaliegade, fordi pladsen var blevet for trang i Frederiks Hospital. I 1804 ændredes navnet til **Fødsels- og Plejestiftelsen**.

På **Fødselsstiftelsen** kunne kvinderne altså føde "hemmeligt" indtil Lov af 27. maj 1908 gav de fødende pligt til at oplyse deres navn.

En stor del af de fødende ugifte kvinder har, som "hemmeligt fødende", fået deres børn på **Fødselsstiftelsen**. Ved ankomsten fik hemmeligt fødende barselkvinder et skilt om halsen med et nummer. Således kan der i kirkebogen fx stå, at et barn er datter af "nr 328". Jordmoderprotokollen vil i så fald heller ikke kunne oplyse den fødende kvindes navn. Man bør være opmærksom på, at en kvinde godt kan optræde anonymt i **Fødselsstiftelsens** protokoller, men i andre sammenhænge fremstå med fuldt navn. Det kan fx være tilfældet, hvis kvinden senere har ansøgt om børnebidrag eller anlagt en faderskabssag. I pastoratarkivet fra **Fødselsstiftelsens** sogn findes en række bilag til kirkebøgerne, fx erklæringer om faderskab og erklæringer fra forældre vdr. indgået ægteskab. Men er hendes navn ikke indført i kirkebogen, vil der næppe være mulighed for at finde hverken hendes eller faderens navne via bilagene.

Nogle kvinder valgte frivilligt at opgive anonymiteten, og i så fald kan man finde deres navne i kirkebogen eller i "**Udsætterprotokollen**". Udsætterprotokollerne rummer navne på kvinder, som lod deres børn "sætte ud" til plejeforældre. Navnet på den uægte far finder man dog aldrig i protokollerne, som kun er tilgængelige for efterkommere af de fødte børn, og først 100 år efter fødslen. Eftersom mødrene blev lovet anonymitet på ubestemt tid, er de arkivalier, der afslører hendes identitet, ikke tilgængelige. Der skal altid søges særlig tilladelse på Rigsarkivet, hvor protokollerne findes (en formular skal udfyldes og afleveres).

Oprindeligt var der knyttet en Plejestiftelse for spædbørn til stiftelsen. Fra 1770 blev den udbygget med en Opfostringsstiftelse, hvor børnene kunne være til de fyldte seks år.

Fra 1804 blev Opfostringsstiftelsen en del af selve Fødselsstiftelsen. Fra 1812 kunne en kvinde få udbetalt plejeløn i tre år, hvis hun selv tog barnet med sig, valgte hun at sætte barnet i pleje, gik pengene naturligvis til plejeførældrene. Fra 1824 ændredes situationen til det stik modsatte: herefter kunne kvinden kun få lov at efterlade barnet, hvis hun kunne indbetale en sum til dets videre forplejning.

I øvrigt var der også en hel del gifte kvinder, der som betalende patienter, fødte på stiftelsen. Derfor er det altid en god ide at undersøge Fødselsstiftelsens kirkebøger, hvis eftersøgning i de andre sogne ikke giver resultat.

I 1910 blev **Fødsels- og Plejestiftelsen** til en del af Rigshospitalet fødeafdeling. (Dog levede navnet "Fødselsstiftelsen" (i lægejargon "Stiftelsen") videre langt ind i 1900-tallet som uofficiel betegnelse for fødeafdelingen.)

NB: Kulturministeren fremsatte lovforslag om ændring af Arkivloven den 1. marts 2007. Udover, at det derved bliver nemmere at få adgang til visse straffesager, så ophæves også de særlige bestemmelser vedr. **Fødselsstiftelsen**. Igen den 9. maj 2007 afgav Kulturudvalget betænkning og lovforslaget bliver således fremsat uændret, og fra 1. juli 2007 gælder således kun arkivlovens regler for adgang til alle **Fødselsstiftelsen** og Rigshospitalets arkiver, der derved kommer ind under Arkivlovens oprindelige bestemmelser.

Den Kongelige Fødselsstiftelse
København (oprettet 1757)

H. C. Andersen og legetøjet

Hans Christian Andersen, 1847

Født den 2. april 1805, dansk forfatter, født i Odense i fattige kår.

Som 14-årig søgte han lykken i København med skuespiller- og digterdrømme. Vi kender H. C. Andersen som salmedigter og fra "Hist hvor vejen slår en bugt" og "I Danmark er jeg født".

Børn har altid leget, men de har ikke altid haft så god tid til at lege, som børn har i dag. Mens H. C. Andersen levede (1805-1875), var det normalt, at børn arbejdede allerede fra de var 6-7 år gamle. På landet hjalp børnene til på gårdene, mens børn i de store byer arbejdede på værksteder eller på de nye fabrikker, der åbnede netop på denne tid.

Det var mest drengene, som arbejdede på værksted og fabrik, pigerne hjalp til i køkkenet eller gjorde rent.

Men selvom børnene arbejdede, så legede de selvfølgelig også så snart, der var mulighed for det. Mange af de lege, børnene legede, kender de fleste sikkert, og meget af legetøjet fra dengang minder om det, børn leger med i dag. Den største forskel er nok, at det meste af det legetøj på H. C. Andersens tid var hjemmelavet, mens det legetøj, børn har i dag, er købt i butikkerne. Dengang havde børnene heller ikke så meget legetøj, som børn herhjemme har i da.

Børn på landet havde gode muligheder for at lege udendørs. De legede skjul eller byggede huler, og lavede legetøj af ting, de fandt i naturen.

Med lidt god fantasi bliver en sten med hul i til en ko, der med en snor igennem kunne tøjres. Og ved vandløb byggede børnene vandmøller eller både af bark og træ. Det var næsten altid mange legekammerater, for i de fleste familier var det almindeligt, med 8-14 børn.

I en storby som København var der mange steder, børn ikke måtte lege. Men der var som regel mulighed for at spille med kugler eller lege med snurretop, og børnene kunne altid finde en mur at spille bold op ad.

Velhavende familier i byen tog på landet om sommeren - så kunne børnene lege ude i naturen. De fleste familier havde dog ikke råd til den slags luksus, så mange børn kom sjældent eller aldrig ud af byen.

Købelegetøj.

Hvis ens forældre havde penge, fik man måske noget af det sjældne købelegetøj. Meget af legetøjet fra butikkerne var lavet i Sydtyskland. Her var mange værksteder eller små fabrikker, som lavede forskelligt legetøj.

Der blev lavet byggeklodser, dyr og mennesker i træ og papmaché, musikinstrumenter og meget, meget mere. Det fineste og dyreste legetøj til drengene var en af de flotte gyngeheste. Pigerne ønskede sig de fine dukker af porcelæn eller et rigtigt lille dukkekøkken.

Gaver.

Især ved juletid fik børnene legetøj. På H. C. Andersens tid kommer skikken med juletræer til Danmark. På træet kunne der hænge små stykker legetøj til børnene. Gaverne var ikke pakket ind, så børnene vidste på forhånd, hvad de fik. Legetøjet kunne være noget, forældrene selv havde lavet, eller måske havde de købt legetøjet på markedet eller i købmandsgården. Juletræer var forbeholdt de rige familier, men mange børn fik lidt gaver til jul. Til gengæld var det ikke alle børn, der fik fødselsdagsgaver. De fleste gaver, børnene fik, var i øvrigt slet ikke legetøj, men praktiske ting som en ny hue eller et par vanter.

Børn med rige forældre havde mere legetøj og også bedre tid til at lege, fordi de ikke behøvede at arbejde. Til gengæld havde de ikke så mange legekammerater, fordi de ofte kun måtte lege hjemme under opsyn af en voksen.

Sakset fra Holbæk museum i anledning af H. C. Andersens 200 års fødselsdag .

April.

Hr. April ville narre os april og dermed begyndte den fjerde måned. Han så ud til at være rask på det; han bestilte nok ikke meget, men holdt mange helligdage! Op med humøret! Sagde april, regn og solskin, flytten ud og flytten ind! Jeg er også flyttedags-kommisær. Jeg er bedemand, jeg kan både le og græde. Jeg har sommertøj i kufferten, men det ville være meget galt at tage det i brug. Her er jeg! Til stads går jeg i silkestrømper og med muffe.

Maj.

Frøken Maj! I sommertøj med galocher. Hun havde bøgebladsgrøn silkekjole på, anemoner i håret, og hun duftede dertil sådan af skovmærker, så skildvagten måtte nyse. "Gud velsigne dem!" sagde Frøken Maj, det var hendes hilsen. Hun var nydelig! Og sangerinde var hun; ikke på teatrene, men inde i skoven. Ikke i teltene, nej i den friske, grønne skov gik hun og sang for sin egen fornøjelse.

Juni.

Fru Juni, en ung Frue, fin, stolt og nydelig. Hun var født til at holde "syvsøvere" kunne man straks se. Hun gjorde gilde på den længste dag i året, for at man kunne få tid til at spise de mange retter mad; hun havde råd til at køre i egen vogn, men kom dog med posten som de andre. Hun ville derved vise, at hun ikke var hovmodig.

Juli.

Hr. Juli var lille broder til Fru Juni. Han var del ved magt, sommerklædt og med Panamahat. Kun lidt rejsetøj førte han med, det var så besværligt i varmen. Han havde kun badehætte og svømmebukser; det er ikke ret meget.

Drømmenes udtydning

Agre at beskue er held.

Alarm at høre, er bagtalt at blive.

Bal at overvære er uheldig forretning.

Bedraget at blive er ønskers opfyldelse.

Begravelse at se er lykke at opnå.

Bejler at tale med er falskhed at opdage.

Ben at brække er at vinde i lotteriet.

Billede at få betyder klammeri.

Blomster at have er mange penge.

Bog at få er uventet nyt.

Broder at se er godt.

Bryllup at have er hjertesorg.

Danse betyder ufred.

Drømmenes udtydning:

Edderkop at se betyder lykkelig at blive.

Efterretning at få er i selskab at komme.

Elsket at blive er ikke godt.

Fest at bivåne er søge budskab.

Flag at se er en god veninde at få.

† Fornøjjet at være er uvenskab.

Forskrækkelse at få er glædeligt nyt.

Fugle at se er at blive gift.

Glut at møde er falskhed at opdage.

Grene eller kviste betyder bryllup.

Grøft at skulle over er forestående uheld.

Guld at få er falsk venskab.

Gæstebud at være til betyder had.

Handsker at trække på er bestjålet at blive.

Hastværk at have er velstand at opnå.

Have at være i er stadig lykke.

Hår at have langt betyder høj alder.

Ildebrand at se er mange penge.

Jagt at se er spektakler i huset.

Jomfru at danse med er slet humør.

Jomfru at kysse er falsk kærlighed.

Jord at grave i er en arv at få.

Kanefart betyder at komme i selskab.

Katte at se er at vogte sig for fremtiden.

Kirke at se er megen sorg.

Kirsebær at se er sygdom i familien.

Kurv at favne er uheldig kærlighed.

Kvinde at tale med som er gammel er stor uenighed.
 Kvinde at tale med som er ung stakket glæde.
 Kys at give er falskhed.
 Kæreste at tale med er ubehagelighed.
 Kærlighed at føle betyder bagtalelse.
 Køre i vogn betyder gæstebud.
 Lig at se er venskabssavn.
 Linned at se er sygdom.
 Listig at være er forestående uheld.
 Lotteri at spille er pengetab.
 Lumskhed at mærke er en ven at vinde.
 Lus at se mange af er indtægt.
 Lynild at se er pludselig lykke.
 Mand at kysse betyder fortræd.
 Moder synes at være syg er et langt liv.
 Nabo at tale med er nyt at spørge.
 Nattergal at høre er kærlighedslykke.
 Nummere at se er proces at få.
 Proces at føre er fattig at blive.
 Prygl at få et uvenskab at høste.
 Pyntet at være er stor fortræd.
 Ring at få er ubrydeligt troskab.
 Ring at tage af er utro at blive.
 Roser at have er lykke i kærlighed.
 Selskab at være i er uvenligt møde.
 Skomager at tale med betyder at komme til dans.
 Tromme at høre betyder gevinst.
 Tyv at gribe er ønsker at opfylde.
 Uven at tale med er et heldigt tilbud.
 Vand at drikke er falskhed.
 Ven at tale med er behageligt nyt.
 Vogn at køre i til gæstebud at komme.
 Våben at se er ærligt venskab.
 Æbler at spise er heldigt møde.
 Æg at spise er kiv.
 Ægteskab at spørge er ondt at lide.
 Ødelæggelse at se er glæde eller sorg.
 Øl at drikke er gode dage.
 Ørentvist at se er hemmelig fjende.

Fra min tip-tip-oldemors notesbog.

Hendes navn var Karen Hansdatter Brems, født 4. august 1811.

Ovenstående er skrevet den 24. september 1839.

Ina Antonsen

En opskrift fra dengang man havde god tid og ikke talte kalorier - - -

Menage Tærte

18 æg piskes godt med 4 lod fint stødte mandler, 28 lod hvidt fint sukker, og når det er godt pisket, røres 0,5 pund af det fineste mel deri. Kardemomme og citronskal.

Dejen røres 1 time og kan ikke tåle træk under bagningen.

1 pund udvasket smør deles i 3 dele, hvoraf hver klappes i et klæde, således at ingen vand kan være deri, 1 pund mel blandes i et fad med 2 æg, 2 spiseskefulde cognac og en pægl koldt vand. Undertiden kan melet trække vand til sig, så at dejen bliver for hård at udrulle, da må der tages lidt mere vand, men som må komme i melet førend smørret.

Når dette er sammenæltet lægges det på kagebrættet, hvilket såvel som rullen gnides jævnlgt med lidt mel. Dette mel må ikke være af det angivne pund. Den ene del af smørret lægges deri og æltes indtil det er blandet og slipper hænderne, hvorefter det rulles med kagerullen flere gange igennem, og til sidst i en jævn kantet flade. Når det har stået stille i 5 minutter, for at køles, lægges de andre dele af smørret ved siden af hverandre på midten af dejen, for at den kan bøjes derover og igen lægges sammen, så at der er 4 lag dej med smør imellem. Fra den anden side lægges det ligeledes i 4 dele så at dejen bliver en tyk bunke, hvorpå det lempeligt bankes med kagerullen, indtil det bliver fladt og jævnt, Det udrulles herpå i en firkantet flade, lægges atter sammen i 8 dele, står nogle minutter stille, og bankes atter faldt og udrulles for sidste gang i en jævn flade så tyk som stregen (her er tegnet en streg, der er ca. 4 millimeter tyk). De 2 sidste gange dejen rulles må den ikke vendes, men drives for at blive tyk og jævn. Og skæres i hvad facon man vil, dog må den yderste kant af fladen ikke tages med.

De overstryges med hele æg som er pisket og blandet med koldt vand eller æggehvite, og sættes i ovn eller tærtépande, som skal være så hed, at små kager er færdige i 10 minutter.

*Fra min tip-tip-oldemors notesbog.
Hendes navn var Karen Hansdatter Brems, født 4. august 1811.
Ina Antonsen*

Slægtshistorisk Forening for Storstrøms Amt

Årsregnskab 2006

INDTÆGTER:

Kontingenter:	10985,00	
Salg af Bøger + Gæstekort	240,00	
Renter i Nordea Bank	4,50	
TOTAL:	11229,50	11229,50

UDGIFTER:

Foredragsholdere	1381,00	
Trykning af "Rødderne"	4200,00	
Sammenslutningen af Slægten	1984,00	
Service og Gebyr	333,00	
Porto	1564,25	
Kontorhold	682,75	
Diverse	245,75	
Bestyrelsesmøder	183,75	
Julehygge	178,00	
Tlf.godtgørelse: frmd. 2005-06	1000,00	
TOTAL:	11752,50	11752,50

Overskud/Underskud 2006 **(523,00)**

Beholdning pr. 31.12.2006	12845,50	
Overskud/Underskud 2006	(523,00)	
TOTAL:	12322,50	12322,50

Girokonto pr. 31.12.2006	8578,50	
Nordea Bank	3189,50	
Kontantbeholdning	554,50	
TOTAL:	12322,50	12322,50

Beholdning overført til 2007

Dags dato: 12.03.07

Regnskabet er gennemgået og fundet i overensstemmelse med bilag og beholdning

Børge Antonson
Kasserer

Arne Hey
Revisor

Tryk og layout:
SL. Skrive-Service, v/Ellen-Sofie Schuldt-Larsen
"Spurvely", Spurvevej 22, 3943 Torrig L.
Tlf. 5493 7155
e-mail: spurvely@mail.dk
www.spurvely.dk